

Na kraju dodajmo i odličnu opremu ove knjige, od modernih i funkcionalnih grafičkih rješenja do tvrdog uveza i višebojne omotnice, što u nas nije uobičajeno za izdanja ovakva sadržaja.

Stjepan Sremac

Bruno Ravnikar, Kinetografija, Zveza kulturnih organizacij Slovenije. Ljubljana 1980, 287 str.

Uporedo sa skupljanjem i proučavanjem narodnih plesova u Jugoslaviji javio se i problem zapisivanja plesova. Pojedini istraživači stvarali su vlastite sisteme zapisivanja i gotovo se može reći da je bilo toliko plesnih pisama koliko i istraživača. Stoga je problem kinetografije, tj. zapisivanja pokreta, uvršten u osnovne teme Kongresa folklorista Jugoslavije 1955. godine na Bjelašnici, s namjerom da se pokuša iznaći optimalan sistem zapisivanja narodnih plesova, koji bi bio usvojen kao zajednički. Na Kongresu su kritički prikazani svi značajniji sistemi domaćih autora i neki od sistema stranih autora. Među ovim drugima prikazan je i sistem kinetografije Rudolfa Labana i od jednog broja stručnjaka predložen za zajednički sistem. Kongres ne donosi definitivnu odluku, već u rezoluciji predlaže da se što prije organizira tečaj Labanove kinetografije. Već sljedeće godine prvi takav tečaj održan je u Ljubljani, a nešto kasnije zagrebačka Ljetna škola folkloru uključuje Labanovu kinetografiju u svoj redovni program. Od 1970. godine nadalje kinetografija se uči i na folklornom seminaru Zveze kulturnih organizacij Slovenije u Ljubljani. Sigurno je zasluga Kongresa da su plesni stručnjaci počeli upotrebljavati Labanovu kinetografiju za objavljivanje jugoslavenskih narodnih plesova. Prva takva publikacija u našoj zemlji je knjiga Ivana Ivančana »Narodni plesovi Hrvatske, 1«, objavljena 1956. godine u Zagrebu, a slijede je radovi Ma-

rije Šuštar 1958. u Ljubljani i Ganče Pajtondžijeva 1973. u Skopju. Danas je Labanova kinetografija međunarodno priznat sistem za objavljivanje narodnih plesova i svi naši autori redovno je upotrebljavaju.

Svoj sistem predočio je Rudolf Laban javnosti u djelu »Kinetografija« 1928. godine. Rad na njegovoj kinetografiji nastavio je njegov učenik i suradnik u Berlinu Albrecht Knust. Godine 1956. izdao je Knust u Hamburgu svoje glavno djelo »Abriss der Kinetographie Laban«, koje još i danas u Evropi vrijedi kao osnovni priručnik moderne kinetografije. Istodobno u Americi Labanov sistem usavršava Ann Hutchinson i objavljuje ga 1954. godine u knjizi »Labanotation«. Između njezine i Knustove verzije dolazi do određenog razilaženja, zbog čega se američka verzija donekle razlikuje od evropske. Danas se čine napore da se ove dvije verzije izjednače.

Za Labanovo plesno pismo u upotrebi je više termina: »Labanova kinetografija«, »Laban-Knustova kinetografija«, »labanotacija« ili jednostavno »kinetografija«. Ovaj posljednji termin upotrijebio je za svoj rad i Bruno Ravnikar.

Ravnikarova »Kinetografija« je prema svojoj osnovnoj namjeni priručnik za učenje Laban-Knustove kinetografije i rezultat je autorova dugogodišnjeg proučavanja, prakticanja i pedagoškog rada na ovom plesnom pismu. Nastala za potrebe baleta, Labanova kinetografija sadržava i neke specifičnosti baletne tehnike. Ove specifičnosti autor izostavlja, a duboko ulazi u analizu dijelova tijela i njihovog gibanja. Na taj način smanjuje mogućnost pogrešnog interpretiranja pojedinih vrsta pokreta i upotrebu neadekvatnih znakova kao rezultat pogrešne interpretacije. Pri izradi priručnika autor je imao u vidu ne samo polaznika tečajeva iz kinetografije nego i samouka. Postupno uvođenje u osnove kinetografije kroz logično formirane sklopove različitih načina i kvaliteta gibanja, uz mnoštvo primjera ilustriranih ne samo kineto-

gramom nego i siluetom ljudskog tijela u odgovarajućoj poziciji, zaista će i samouku omogućiti da savlada ovo pismo.

Osnove Labanove kinetografije, predočene na šezdesetak stranica ove knjige, dosad su najpotpuniji priručnik izdan na našim jezicima. Prvi nas s kinetografijom upoznaje Henrik Neubauer radom »Osnove kinetografije i njena primjena u folkloristici«, pročitanim na Kongresu folklorista 1955. godine na Bjelašnici, a objavljenim u »Radu Kongresa folklorista Jugoslavije na Bjelašnici 1955. i u Puli 1952.« (Zagreb 1958). Prvi pravi priručnik izdan je u Ljubljani 1969. godine, a autor je također Bruno Ravnikar.

Drugi dio Ravnikarove »Kinetografije« zauzimaju kinetogrami jugoslavenskih narodnih plesova. U zbirci od 300 plesova iz svih krajeva zemlje 235 je prvi put objavljeno. Neke od tih plesova autor je sam zabilježio, a veći dio imao je prilike, kao stručni suradnik, vidjeti i zapisati na različitim jugoslavenskim folklornim seminarima. Prvotna Ravnikarova zamisao je bila da se uz osnove kinetografije da poneki ilustrativni primjer kinetograma narodnih plesova, međutim sakupljeni materijal je daleko premašio te okvire. Tako smo i dobili zbirku jugoslavenskih narodnih plesova, gdje su zastupljene sve republike i pokrajine. Kinetogrami su opremljeni paralelnom glazbenom pratnjom, a nedostaju jedino tekstovi pjesama. Jedan od osnovnih kriterija za uvrštavanje pojedinih plesova u ovu zbirku je bio taj da ples do sada nije bio objavljen, odnosno da nije bio objavljen Labanovom kinetografijom. Stoga ova zbirka nema antologijski karakter, već je na određeni način odraz stanja istraživanja i objavljivanja plesne građe u pojedinim republikama i pokrajinama. Odatle djelomice proizlazi i neravnomjernost u količini prezentirane građe između pojedinih krajeva. Na kraju autor donosi i zapise 13 partizanskih plesova, zabilježeni u raznim krajevima zemlje.

Ravnikarovom »Kinetografijom« dobili smo vrlo dobar udžbenik ova- ga plesnog pisma i vrijednu i zanimljivu zbirku narodnih plesova Jugoslavije.

Stjepan Sremac

Juan Antonio Urbeltz Navarro, Dantzak. Notas sobre las danzas tradicionales de los Vascos, Lankide aurrezikia, Bilbao 1978, 275 str.

Ovu raskošno opremljenu knjigu, punu fotografija, umjetničkih fotografija u boji, crteža, nota, geografskih karata i tekstova na baskijskom i španjolskom jeziku, priredio je J. A. Urbeltz s većom grupom suradnika. Predgovor je napisala Ninette de Valois a uvod Lucile Armstrong.

Baski su ovom monografijom dobili važno djelo o svojoj bogatoj folklornoj a napose plesnoj baštini.

Nakon podjele na pojedine karakteristične grupe plesova, o svakoj se od njih detaljno raspravlja. Navode se lokaliteti i vrijeme izvođenja pojedinih plesova, njihove stilske karakteristike, povijesna data o načinu i vremenu te mjestu njihova izvođenja. Međusobni utjecaji dvorskog, gradskog i seoskog plesanja posebno su razmatrani, a velika je pažnja posvećena i transformaciji pojedinih plesova u raznim razdobljima.

Među mješovitim otvorenim kolima posebno se raspravlja o **bramlama**, daje se njihova podjela prema figurama. O varijantama i njihovim nazivima opširno se raspravlja. Poglavlje je naročito važno za istraživače našeg jadranskog folklo- ra jer se javljaju situacije koje su u očitom međusobnoj vezi. Najjasnije se to može primijetiti uspoređujući naše primorske i dalmatinske **tance** s baskijskim **contrepasom**.

Nakon plesova muškaraca u otvorenom kolu, slijede pokladni plesovi u kojima se također mogu naslutiti veze s našima. Posebno se to vidi kada je riječ o plesovima sa sablja-